

In 1504 erfde Juana de Castilla (Johanna de Waanzinnige) de troon van Spanje van haar moeder Isabel I. Vanwege de mentale instabiliteit van Juana werd haar vader, Fernando II, regent en vanaf 1517 vervulde haar zoon Carlos I de rol van koning naast Juana, die formeel koningin bleef tot aan haar overlijden in 1555. Carlos I werd geboren op 24 februari 1500 te Gent in Vlaanderen. Zijn moedertaal was het Frans, de taal die aan het hof gesproken werd, maar hij beheerste ook het Nederlands. Carlos was een vroom man, vooral vanwege de invloed die Adriaan van Utrecht - de latere en enige Nederlandse paus ooit, Adrianus - op hem had. In 1517 vertrok Carlos richting Spanje om daar tot koning Carlos I van Castilië te worden ingezworen. Begin 1519 overleed Maximilian I, keizer van het Heilige Roomse Rijk en om de keizerstroon te bemachtigen reisde Carlos af naar Aken. Omdat de Castilianen opdraaiden voor de kosten van deze campagne en vreesden dat met de kroning van Carlos I tot keizer, Castilië zou degraderen tot een dependance van het Habsburgse rijk, kwamen diverse steden in opstand. Deze opstand mondde uit in de oorlog van de *Comunidades* van Castilië die eindigde in 1522.

Carlos I
1500 - 1558

In 1519 brak de pest uit in Valencia, waarop de bewoners revolteerden. Bijgelovig als zij waren, hadden zij het vooral gemunt op de *mudéjares*, moslims die in de door christenen op de Moren veroverde gebieden waren blijven wonen en die zij

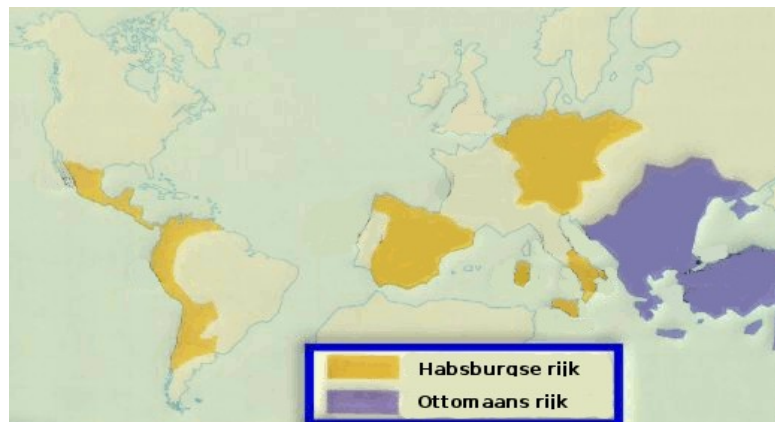
ervan verdachten de epidemie te hebben veroorzaakt. Dit leidde tot een opstand van de *Germanías* (handwerkgilden) in Aragón die met harde hand werd neergeslagen. De geloofsijver van kardinaal Cisneros om de *mudéjares* te bekeren leidde tot het ingewikkelde maatschappelijke probleem van de *moriscos*, zoals de bekeerlingen genoemd werden. In de eerste plaats kregen de moriscos door hun bekering dezelfde status als de christelijke arbeiders, wat de landeigenaren beroofde van hun goedkope moslim-arbeidskrachten. Een tweede probleem vormde het antwoord dat de bekeerde moslims hadden op de gedwongen bekeringen. Verdediging van hun geloof tot het einde, het martelaarschap, is volgens de Koran een veel te zwaar offer en in geval van dwang is het gepermitteerd het eigen geloof te verbergen of een andere overtuiging te simuleren. Deze vorm van lijdelijk verzet wordt de *taqiyya* genoemd. Daardoor kwamen de moriscos in dezelfde positie als de joden die na de val van Granada in 1493 waren uitgewezen. Het wantrouwen dat bestond bij de rooms-katholieke clerus en de regering over de echtheid van het christelijk geloof van de moriscos leidde tot verhoogde activiteit van de Inquisitie en uiteindelijk na bijna een eeuw van gedwongen bekeringen tot uitwijzing van de moriscos in 1609.

Toen Carlos na zijn keizerverkiezing in 1522 terugkeerde naar Spanje was hij zo wijs geweest Spaans te leren. Bovendien viel het in de smaak viel bij de Castilianen dat hij iemand huwde die afkomstig was van het Iberisch schiereiland: zijn nicht Isabel, prinses van Portugal. In 1527 werd hun eerste kind geboren, Felipe II. Isabel overleed in 1539 tijdens de bevalling van haar zesde kind.

Na de 'ontdekking' in 1492 van de Indiën door Colombo werden in hoog tempo de Caraïbische eilanden gekoloniseerd en gingen de kolonistoren druk op zoek naar een doorvaart vanaf de Caraïbische Zee naar de Zuidzee. Natuurlijk was het vinden van de westelijke doorvaart een belangrijk motief om het Amerikaanse continent te exploreren, maar voor de Spanjaarden gold evenzeer dat zij veel waarde hechtten aan de verbreiding van het christelijk geloof. Daarnaast was er de verlokking van de rijkdommen die voor de Spaanse koning van belang waren om de kosten te dekken van zijn oorlogen die hij voerde als keizer van het Heilige Roomse Rijk en uiteraard voor de *conquistadores* zelf. De eerste grote veroveringstocht werd in 1519 gemaakt door Hernán Cortés, die Mexico veroverde. In 1531 begon de tocht van Francisco Pizarro naar Peru. De hoofdstad der Inca's, Cuzco, werd ingenomen en Pizarro maakte enorme goudschatten buit op de Inca's. Vanaf 1521 drongen de Spanjaarden ook het Noord-Amerikaanse continent binnen.

Het door Castilië ontwikkelde systeem van *encomiendas*, dat aan de kolonisten het recht toekende om indianen voor zich te laten werken, mits zij hen rechtvaardig behandelden, was al snel ontaard in slavernij, opstanden en bloedbaden. In de ogen van de dominicaan Bartolomé de las Casas was het gedrag van de veroveraars een schandvlek op het christelijk blazoën en zijn beschrijving van de moordpartijen van de *conquistadores* veroorzaakte een schok in Castilië. In 1542 leidde dat tot een verbod door Carlos I op het systeem van *encomiendas* en slavernij. De reactie in Amerika was furieus en bracht een rebellie teweeg onder de kolonisten. Het debat over deze kwestie laaide hoog op onder theologen, maar tot een uitspraak van hen kwam het nooit, zij het dat in Castilië het gedachtegoed van De las Casas op de meeste sympathie kon rekenen. Aan de andere kant van de oceaan gingen de wreedheden gewoon door.

Na zijn verkiezing tot keizer van het Heilige Roomse Rijk regeerde Carlos I, koning van Spanje, als Karl V over een gigantisch gebied dat ongeveer de helft van Europa besloeg en een deel van Amerika. Carlos heeft zich gedurende zijn

gehele regeerperiode moeten werven tegen aanvallen van vooral de Fransen en Ottomanen op onderdelen van zijn rijk die buiten het Iberisch grondgebied lagen. Ook voerde hij strijd binnen het Heilige Roomse Rijk tegen de protestantse vorstendommen. Al deze oorlogen werden grotendeels gefinancierd met gelden afkomstig uit het politiek rustige Castilië dat kon beschikken over een grote instroom van rijkdommen uit de door de *conquistadores* veroverde gebieden.

In 1556 besloot Carlos tot abdicatie en liet zijn Spaanse bezittingen na aan zijn zoon Felipe II, die daarmee de Nederlanden erfde. Carlos' broer Fernando erfde het keizerrijk en werd in 1558 formeel tot keizer van het Heilige Roomse Rijk benoemd. Carlos I had ernstig te lijden van jicht en gaf er de voorkeur zijn laatste levensjaren in rust en overdenking door te brengen. Hij nam zijn intrek in een paleis naast het klooster van Yuste, en overleed daar op 21 september 1558 aan malaria na een pijnlijke doodstrijd.